

Kitang LUNGSURANON sa Siaton

Kamatuoran
Pagbuligay
Lungsod mauswagon

Vol. 5 No. 18

Nobyember 1-15, 2015 P6.00

Mga kandidato mipasa sa ilang COC

Pormal nga gisugdan sa COMELEC ang pagpangawat sa Certificate of Candidacy (COC) sa buot modalagan sa umalabot piniliay niadtong Oktubre 12. Ang unang mipasa sa ilang COC mao ang gitawag nga Team Ator nga mao ang mosunod: Alberto

padayon sa panid 3

Independiente Teopisto Ray Yap III

450 mipetisyon; “pagkutkot sa balas og graba undangon na”

Kapin sa 450 ka mga Siatanon miperma og petisyon nga undangon na ang pagkutkot sa balas ug graba sa suba sa Siaton. Ang mga labing apektadong barangay mao ang Caticugan, Brgy. 4 ug Brgy. 1 nga posibleng mag-antos sa kadaot panahon sa baha.

Matud sa mga nipetisyon nga wala gayud nagsunod sa gi-aplayan nga sertipiko ang Medalla Concrete Products. Wala natuman ang pagtanum og kahoy sa kilid sa suba ug sayop pa gayod ang lugar diin sila nagkutkot.

Usa ka Sam Radoc, taga Caticugan, maoy nangulo sa panaghugpong sa mga katawhan nga aduna’y pakabana aron mahunong ang pagkutkot ug makalingkawas sa kadaot sa umalabot nga

katalagman. Matud niya nga wala siya’y labot kon ang miapil sa maong kalihokan aduna’y politiko nga gilabanan basta kung ang iyang tinguha mahunong lamang ang pagkutkot sa Medalla diha sa

suba. Wala siya’y labot bisan unsa pa ang giestorya batok kaniya nga magprotesta may mga kauban o mag-inusara palibot sa lungsod, iyaha gayud nga kabubut-on ang

padayon sa panid 4

Ang Team FB

Ang Team Ator

EDITORIAL**Ang Suba sa Siaton**

Ang kinaiyahan usa sa mga bahandi sa kalibutan nga angayan nga ampingan. Kinahanglan nga hatagan kini sa dakong pagtagad ug pag-amuma. Makahatag kini sa mga kaayuhan sama sa pagbulig sa panginabuhi, kaayo sa kalawasan ug uban pa.

Usa nga lakip sa kinaiyahan mao ang mga suba. Tataw nga ang usa ka suba dako kaayo og ikatabang sa usa ka lugar. Ang tubig nga nagdagayday sa suba bililhon kay kini mohatag man og kinabuhi sa mga tanum ug kahayupan diin mao usab kini ang tinubdan sa pagkaon sa katawhan. Kini ang gitawag og “Food Chain” o kutay sa pagkaon alang sa tanan.

Apan unsa na man ang nahitabo karon sa suba sa Siaton. Subay sa mga paghitabo, padayun ang pagkutkot sa balas og graba sa maong suba. Gani dunay protesta karon diin giaghat sa 450 ka mga tawo nga mipaluyo niini nga hunongon na ang pagkutkot sa balas og graba kay matud nila nakamugna na kini og kadaut.

Nagpadayun ang kalihukan sa suba bisan pa man sa hangyo sa komitiba sa kalikopan sa Sangguniang Bayan sa Siaton nga undangon una ang pagkutkot samtang wala pa’y kalamdagan ang tanan bahin sa kahintang sa Brgy. Caticugan ug Pob. 4.

Hinoo ang DENR- Environmental Management Bureau mipasalig nga padayon sila nga mopatuman sa mga punto legal nga buhatonon aron mapahunong ang rechanelling o pag-usab sa alagian sa suba ug quarrying o pagkutkot sa balas og graba nga wala masubay sa insakto nga pamaagi.

Ang maong buhatan nanghinaut nga ipadayun sa katawhan ang kawsa sa pag amping sa suba ug kun ugaling adunay mga makita nga dili haum ipadangat kini sa ilang buhatan aron mahatagan og legal action kun lakang nga subay sa balaod.

Ang suba sa Siaton giingon karon nga maoy ikaduha nga “most critical river” o kinahanglan nga bantayan sa Negros Oriental. Kinahanglan pa ba nga hulaton ang panahon nga dili na unya mapugngan ang kabangis niini.

Bukhad

Susan Monte de Ramos-Soldwisch

Kabilin

Didto sa menteryo, niingon ang Amerkano sa usa ka Insik nga naghilad og pagkaon sa pantyon: “Kanus-a kaha mokaon niana ang naa sa pantyon?” Nitubag ang Insik: “Aw, unya na kon mosimhot sa imong dalang bulak ang naghigda sa pantyon nga imong giadornohan.”

Agi og pakatawa, nagatudlo kini nga nagkalain-lain ang atong naandan; kon dili lang supak sa balaod o makadaot sa katilingban, magrespeta kita sa mga kostumbre sa uban. Ang “Dia de los Muertos” o “tangkalag” usa ka saulog nga molupig pa sa pasko kay hapit tanang tawo mobiyahe, molakaw paingon sa menteryo. Kon nagtuo ikaw o wala nga ang “pagdagkot” o pamisa makapakunhod sa giagwanta sa mga kalag nga naestambay sa purgatorio, maanindot gihapon ang imong paghinumdom sa mga minahal nga nipanao na. Pinaagi sa paglimpio sa pantyon, pagdala og bulak o bisan pagkaon sumala sa naandan, mabati nato ang paghigugma, kahidlaw, bisan ang kasuko, pagbasol, paghinulsol—mapahungaw gani nato kay pwede man tang makigsulti sa hilom o sa tingog nga madungog! Si Mama, sa bagohay pang nalubong si Papa, mobakho gayud pagingon,” Nganong nikalit man lang ka og larga, Pa?” Busa, dugang kaayohan niining pagsaulog mao ang pagpahungaw sa dughan nga gapuot. Makaalibyo kini sa atong gibating mga sakit-sakit sa lawas!

Unsa ang kabilin sa

imong gihunumdum nga minahal? Kasagaran, kayutaan, alahas, salapi ug mga butang ang anaa sa atong hunahuna. Karon, dili lamang ang dato ang may kabilin. Kitang tanan mahimong may kabilin kay ang atong binuhatan, pagkatawo, ug kinaiya kabilin man usab! Ang mga pinanday ni Tio Iti Ragay (pundok Kandol) sa mga anyos 1953 anaa pa—pwerte pagkagama, pulido gayud: kabilin kay nihangtod bisan dugay na siyang nipanao. Ah, anaa pa’y dugang kabilin ni Tio Iti! Niingon si Dodong Panday (Ragay) nga tinudloan diay siya ni Tio Iti. Wala kwannga ni Dodong ang iyang natunan—busa, pinaagi sa iyang trabaho, daghan kita sa Siaton nga nakapahimulos sa kabilin ni anhing Tio Iti!

“Kadto si Nardo” (dili tinuod ngalan) “wa gyu’y hinungdan tawhana. Motungha lamang kon makasweldo ang asawa, dayon magsige lang kahubog.” Gihigugma tingale siya sa iyang asawa. Apan unsa kaha ang iyang kabilin?

Unsa kaha ang imong kabilin human sa imong pagpuyo sa kalibotan? Ayaw pagingon nga bata pa ka, unya na og magulang na ka. Ang pagtinguha ug pagpatuman sa usa ka damgo nagasugod baya sa batanon pa. Hinaot nga dili lamang ikaw ang mabulahan; hinaot nga may kabilin ka nga mohangtod. Unsa’y tinguha nimo sa kinabuhi nga mahimong maanindot nga kabilin?

Kitang Lungsuranon

Gimantala sa **KL Publishing**, Siaton, Neg. Or., Philippines,
Contact +63 927-144-5044 www.KitangSiatanon.com
 TIN: 420-321-172-000; Permit number: 13-0450

Publisher

Susan Monte de Ramos- Soldwisch

Editor-in-Chief

Melita “Bing” Aguilar

Copy Editor

Mirzah V. Rodriguez

Tigbalita / Manunulat

Grace Arcellana
 Eugene Jamandron

Zephanie Repollo
 Deevi Coren Yap

P500K nga shabu, mga buhing bala ug granada nakuha gikan sa mekaniko

Mokabat sa kapin 500 mil ka pesos nga balor sa gituhuang shabu ug mga buhing bala og granada ang nakuha sa hiniusang pwersa sa CIDG, PDEA ug kapolisan sa Siaton atol sa usa ka ronda nga gihimo sa Brgy.1,

Pagpaamgo sa kaluwas sa karne gisaulog

Ang departamento sa pananum o Department of Agriculture sa Siaton mipatigayon og usa ka seminar sa pagpaamgo sa kaluwas sa karne didto sa ikaduhang andana sa Siaton Public Market Building 2.

Ang seminar gitambongan sa mga lisensyadong namaligya og karne sa tiyangge ug sa mga mag-ilihaw ug tigbantay sa tiyangge aron mahibalo sila sa igsaktong giya sa pagdala sa karne ug pagpreserbar niini.

Ang nangulo sa seminar mao si Mr. Abednigo P. Gerona ug mga mamumulog gikan sa rehiyon nga buhatan sa DA, Dr. Angelita E. Barcelona, Regional Technical Director sa rehiyon VII ug sa Provincial Veterinarian, ang OIC, si Mr. Nestor R. Villaflores. Ang mitambong gikan sa lokal nga kagamhanan mao si Bise-Mayor Teddy Yap ug ubang konsehales.

Ang seminar nagtutok sa maayong pagdala sa karne sama sa baboy, baka ug kanding nga gikinahanglan gayod moagi sa ihawan ubos sa balaod R.A. 9296 nga gipagawas niadtong Mayo 12, 2004.

Ang igsaktong pamaagi sa pagdala sa karne mopahilayo sa mga konsumidor sa mga karne nga "double dead" o kadtong patay nang hayop nga ihawon pa kay makadaot kini sa panglawas ug hinungdan sa lainlaing sakit.

Ang mga tig-ihaw ug tig-tinda og karne mitambong sa seminar.

Siaton,

Gironda ang balay ni Paul Valencia, 37 anyos, mekaniko ug nagpuyo sa Brgy. 1, Siaton ug gisikop siya sa CIDG, PDEA sa Negros Oriental ug Siaton Pulis ilalom sa *search warrant* nga gipirmahan ni Judge Gerardo Paguio Jr. niadtong Oktubre 22.

Nakuha gikan kang Valencia ang 38 ka pakete nga gituhuang shabu nga motimbang og 43.6 gramos ug mobalor og P514,480

matud sa taga PDEA (Philippine Drugs Enforcement Agency).

Lakip sa nakuhang shabu mao ang P2,000 nga kwarta, rebolber kalibre 357 nga walay lisensya, hinimohimo nga *tooter* o gamit alang sa pagsuyop sa shabu, lima ka buhing bala ug usa ka granada.

Kaniadto napriso na si Valencia sa kasong pagpangaawat og awto ug nakalingkawas human gitaktak ang kaso.

Ang suspetsado nga si Edcel Sun Jevero atubangan sa mga kapolisan sa Siaton human siya gisikop tungod sa paghupot sa gituhuang shabu.

Nagpista ang Hacienda Cabrera, Napacao, Siaton niadtong Oktubre 25 ug mitambong ang mga pangulo sa Siaton ug sa probinsya. Anaa sa hulagway sila si Carmen Cabrera, Vice-Gov. Mark Macias, Cong. George Arnaiz, Siaton Bise-Mayor Teddy Yap, Mayor Alberto Ator ug ang CYO-Cabrera scholars.

Gisikop tungod sa gituhuang shabu

Gisikop sa kapolisan sa Siaton si Edcel Sun Jevero, 34 anyos, taga Brgy. 3 niadtong Oktubre 7, alas 8:00 sa gabii, didto mismo gawas sa ilang panimalay nga luyo sa FTMS. Nakuha ang usa ka pakiti nga adunay sulod nga gituhuang shabu. Gidala sa Provincial Jail si Jevero samtang hulaton ang disisyon sa korte. Ang pagsikop ni Jevero subay sa pagsupak sa Seksyon 11 sa Artikulo 2 sa R.A. 9165.

Ang mga nisikop mao sila si SPO1 Niño M. Noynay, PO3 Ricky E. Kinkito, PO3 Ramond Kiki, PO2 Erwin Tubat ug PO2 German Palispis. Misaksi usab si Brgy. 3, Kapitan Mercy Narvas.

Mga kandidato... gikan sa panid 1

G. Ator pagka-Mayor, Teodorico L. Yap pagka-Bise Mayor, Judith G. Lagos, Donald D. Gadingan, Steve K. Macahig, Melvin J. Villa, Marcial J. Dingal Sr, Edgar K. Ragay, ug Izra Elita C. Singson pagka-konsehal ubos sa Partido Liberal (LP).

Ang ikaduha nga mipasa sa ilang COC niadtong Oktubre 15 mao ang Team FB nga gilangkoban nila ni Cezanne Fritz H. Diaz, pagka-Mayor, Vicente Emil T. Arbolado pagka-Bise Mayor, Arnulfo R. Bon, Thelma Q. Rapada, Rowel C. Gabo, Esperato P. Pileo, Miguel L. Dungog, Norberto E. Ragay, Reynaldo A. Darias, ug Genesa Q. Teng pagka-konsehal ubos sa partido National Unity o NUP.

Ang midalagan isip independiente mao sila si Teopisto Ray L. Yap III pagka-Mayor, ug si Charity T. Jereza, Richard E. Sun ug Abednego Gerona pagka-konsehal.

Ang tagsa-tagsa ka partido mitambong sa usa ka misa usa miadto sa buhatan sa COMELEC aron mopasa sa ilang mga COC.

Ang **ALCOHOLICS ANONYMOUS** motabang kang bisan kinsa nga gustong mobiya sa panginom. Libre. Sekreto. Ingna imong higala o paryente sa maayong kabubut-on. **0918-365-0896 Cebuano, Tagalog, English**

hulagway ni Sam Radoc.

Ang suba sa Siaton karon nga maoy ikaduha nga "most critical river" o labing nameligrong suba sa tibuok probinsya sa Negros Oriental.

450 mipetisyon... gikan sa panid 1

nag awhag kaniya aron mahatagan og hustisya ug madungog ang mga mulo sa mga katawhan.

Kasamtangan gihapong nagpadayon og hakot ang Medalla bisan pa aduna'y aksyun nga giluwatan ang pangulo sa komitiba sa kalikopan sa Sangguniang Bayan sa Siaton nga si Kag. Fritz Diaz nga naghangyo nga undangon usa ang pagkutkot samtang wala pa'y kalamdagan ang tanan bahin sa brgy. Caticugan ug Pob. 4.

Mipadayag sa ilahang taho si Engr. Teodorico Quilnet (monitoring team), Engr. Loreto Rivac-Resource Person DENR-Environmental Management Bureau ug Engr. Luz Gadingan sa NIA, Engr. Solis ug didto usab si Dr. Emiliano Futalan ug mga lumulupyo sama nila ni Severino Ege ug Kapt. Niña Ragay sa Caticugan. Wala mitambong si

Brgy. 4 nga Kapt. Norberto Ragay ug ubang may katungdanan batok sa pagkutkot.

Si Rivac atol sa tigum niingon nga "Sa mga igsuon natto dinhi sa Siaton, particular kadtong barangay nga apektado sa Caticugan ug iyang mga ulot nga barangay, basi sa atong nahisgutan karon, kami magpadayon sa amo ang *commitment* sa among mga punto legal nga buhatonon para mapahunong ang *rechanneling* (pag-usab sa alagian sa suba) o *quarrying* (pagkutkot) nga wala masubay sa insakto nga pamaagi. Hinaot magpadayon ang kawsa nga inkaso naay makita nato ang dili mao nga kita maapektohan. Ako ang gihangyo nga kinahanglan mapadangat kini ug mapaabot sa opisina aron mahatagan og *legal action* (lakang nga subay sa balaod)."

28 anyos nga lalaki naanud patay

Naanod-patay tungod sa baha si Jober Gaitera, 28 anyos, taga Datag, Siaton samtang mitabok gikan sa Sitio Pilapil padulong sa Datag alas 5:30 sa hapon, Oktobre 19. Nakit-an nila ang patay'ng lawas ni Gaitera didto na sa Brgy. Inalad naglutawlutaw.

Mitabok siya ibabaw sa adunay nagkutkot sa suba nga Medalla Concrete Products. Kutob sa dughan ug baskog gayud kaayo ang tubig sa dihang mitabok si Gaitera samtang giingon nga nakainum sa ilimnong makahubog. Namatikdan sa usa ka ni Eddie (nagpuyo duol sa suba) nga nagkapaykapay si Gaitera samtang naanod. Alas 10:00 na sa gabii nahibaloan sa iyang ginikanan ang iyang pagkaanod.

Si Jober Gaitera ang ikaduhang anak ni Esteban ug Bebencia Gaitera ug aduna siya'y apan sa paglakaw, nagtrabaho sa usa ka pamilya sa Datag, panimalay ug pag-uma.

"Pait among kinabuhi kay namatay si Jober sa niaging tuig namatay usab ang iyang manghod" matud sa inahan. Nagpasalamat si Bebencia sa tabang paghimo sa pantiyon gikan sa LGU ug mga hinabang ug suporta gikan sa ilang mga silingan sa Datag.

Samtang si Sam Radoc, usa sa mga nagpakabana sa kahimtang sa suba sa Siaton, nagkanayun nga "ang suba sa Siaton nakakuha sa kinabuhi sa usa ka pobrang tawo. Ang paglabang sa suba sa Siaton ang labing sayon ug daling paagi sa mga mag-uuma nga nangitag panginabuhian sa kabarangayan.

Matud niya nga ang mga mag-uuma dili makabayad sa 10 pesos nga plete sa habalhabal ug molabang sa suba kay sinati na nila ang dapit bisan sa ngitngit nga kagabhion.

Gikataho nga padayun nga nagkutkot og balas ug graba ang Medalla Concrete Products nga

Tubag Lungsuranon

Sa pagsaulog sa Pangkalibutang Bulan sa mga Magtutudlo o World Teacher's Month unsay dili nimo malimtan nga nakat-unan sa imong magtutudlo?

Malipayon ako nga gisaulog ang Teachers Day alang sa pagpamalandong sa mga maayong nabuhat sa mga magtutudlo sa atong munisipalidad. Kini nagpamatuod nga tinuoray ang ilang pagserbisyo alang sa mga kabatan-onan nga maoy paglaom sa kaugmaon. --*Kressol Chavez, 19, BSEEd, NORSU*

Ang akong dili malimtan sa akong kanhing magtutudlo mao kini: siya mao ang gahubog sa akong hunahuna alang sa akong pag-eskuyla, siya maoy hinungdan kong unsa ang akong nakab-ot karon, siya maoy gatudlo sa maayong pamatasan, inspirasyon sa paghuman og eskuyla ug naghatag og *encouragement* (pagdasig) sa pagpadayon sa akong pag-eskuyla *despite* (bisan) sa mga problema sa akong kinabuhi. -- *Raffy Q. Romero, 23, tigtudlo og sayaw*

Ang pagsaulog sa World Teachers Day mao ang makapukaw sa akong kagahapon sa kalipay isip usa ka estudyante sa akong mga magtutudlo nga dili ikalimod ang pag-umol kanako isip usa ka tawo nga puno sa gugma sa pamilya ug sa mga barkada, ug (sa ilang) paghatag og dakong kaalam nga dili mahikalimtan hangtod na ako nagtrabaho. Tinood gud diay ang ilang giingon nga ang kaalam dili makawat ug dili pod mabayloan sa bisan pila ka kantidad sa salapi. -- *Gerardo Dingal Jr, 23, nagtrabaho sa hotel*

Pagsaulog sa World Teachers Month

Ang mga maestra gitawag nga ikaduhang ginikanan samtang naa kita anaa sa eskuylahan busa takos gayod sila tagaan og importansya ug pahalipay. Matod pa, walay mahimong maayong abogado, doktor, nars, o engineer kon walay mga maayong magtutudlo.

Dili moubos sa 50 ka mga magtutudlo sa Felipe Tayko Memorial School kauban sa ilang *district supervisor* nga si Mrs. Constance Joy Sarne ug ilang *principal* nga si Mrs.

Dellia Alanano misaulog sa bulan sa mga magtutudlo agig pagpahinogod kanila. Ang mga estudyante gipangolohan sa ilang Student Council President Ralph Calumpang mihatag ug mga cards sa mga maestra ug mga sorpresa sama sa pagtina sa buhok, *manicure*, *pedicure* ug uban pa aron malipay sila ug makapahuway sa ilang mga buluhaton. Ang pagsaulog gitapos pinaagi sa salo-salo lang sa mga maestra ug estudyante.

Ang mga magtutudlo sa FTMS inubanan sa ila school principal Mrs. Delia Alanano ug ang Student council.

gipanag-iya ni Medalla Sia, bisan sa pagkalumos ni Gaitera hinungdan nga nakamugna kini og mga panghimaraut sa mga katawhan. Gani kining maong mga tawo mipakita sa ilang kapungot subay sa ilang gipirmahan nga petisyon nga nag-awhag nga hunungon na ang pagkutkot sa balas ug graba sa suba.

Dugang ni Radoc nga kon ang kinaiyahan dili na makaagwanta sa kabangis ug kahakog nga sa kadugayan mokuha sa kinabuhi sa kadaghanan sa mga Siatanon. Aghat niya nga "palihug sultih kadtong mga hakog nga mga politiko pagluwas sa kinabuhi sa ilang mga miyembro sa banay. Ug palihug paghunong sa pagkutkot!"